

Срђан РУДИЋ
Историјски институт
Београд

НЕКОЛИКО НОВИХ ПОДАТАКА О РЕСТОЈУ МИЛОХНИ*

Анстракт: У раду се на основу до сада у литератури некористићене повеље угарског краља Сигисмунда доносе нови подаци о босанском властелину Рестоју Милохни и његовој породици. Повеља је настала 19. јануара 1436. године, у време кад се босански краљ Твртко II заједно са пратњом, у којој је био и Рестоје, налазио у Угарској. Из текста исправе сазнајемо да је Рестојев отац Милохна био из места по имену Vagonynagoga. Такође сазнајемо и да је Рестоје имао рођеног брата по имену Медоје и рођака Николу који му је највероватније био брат од стрица. Краљ Сигисмунд је овом исправом даровао Рестоју *castellum Sberchyku* у Босни и поседе *Sobrystye*, *Vuczmyryno*, *Saderdye* и *Sagoryczani*, такође у Босни. За поседе у Ливну Рестоје је тврдио да су припадали његовој породици од давнина.

Кључне речи: Рестоје Милохна, Сигисмунд, Твртко II, Ливно, Босна.

У Државном архиву у Будимпешти под сигнатуром DI 44077 чува се повеља коју је 19. јануара 1436. године угарски краљ Сигисмунд издао Рестоју Милохни, дворанину босанског краља Твртка II.¹ Иако се у изворима помиње у периоду од око три деценије (1422-1451) током којих је вршио важне службе на двору краљева Твртка II и Стефана Томаша, многа питања везана за Рестојев живот су без одговора.² Повеља краља

* Рад настао као резултат истраживања на пројекту Министарства за науку и технолошки развој 147030 *Привредни, друштвени и културни развој српских земаља средњег века*

¹ Захваљујемо академику Сими Ћирковићу који нам је указао на постојање ове повеље и уступио њену фотографију.

² О Рестоју Милохни погледати: А. Babić, *Diplomatska služba u srednjovjekovnoj Bosni*, Iz istorije srednjovjekovne Bosne, Sarajevo 1972, 138-140; Р. Živković, *Ekonomsko-*

Сигисмунда садржи податке који у знатној мери употпуњавају досадашња знања о Рестоју Милохни и његовој породици. Осим тога повеља је од изузетног значаја за проучавање топографије жупе Ливно, у којој се налазио највећи део Рестојевих поседа, као и односа између босанског и угарског краљевства у једном не тако повољном периоду за босанског краља Твртка II и његову државу.

Краљ Сигисмунд је издао повељу *fidelis nostri egregii Resteye filii Mylohnae de Bogonynagora, camerarii illustris Stephani Twertk regis Bosne fidelis nostri dilecti* за исказану верност, заслуге и одважно држање које је показао према босанском краљу и угарској круни у сукобу са Турцима и побуњеницима, којом му је даровао *castellum Sberchyky* у Босни са свим што му припада, као и поседе *Sobrystye, Buczmyryno, Saderdye* и *Sagoryczani* у области Ливна, такође са свим што им припада. За поседе у жупи Ливно Рестоје је тврдио да су припадали његовој породици од давнина и да их поседује заједно са рођацима Медојем и Николом.³

Повеља је настала у време великих превирања и сукоба у Босни. Краљ Твртко II, угрожен од побуњене властеле, противкраља Радивоја и Турака, био је приморан да крајем 1434. или почетком 1435. године напусти Босну и склони се у Угарску. Краљ Сигисмунд је 25. марта 1435. године примио Твртка II на опроштајној аудијенцији и након што му је овај обећао вазалску верност упутио га натраг у Босну. Твртко II се, вероватно услед неповољног развоја догађаја, није дуго задржао у Босни. Крајем године, тачније 21. децембра налазио се у Столном Београду.⁴ У пратњи босанског

socijalne promjene u bosanskom društvu u XIV i XV stoljeću, Tuzla 1986, 172-176; P. Živković, *Počteni vitez Restoje Milohna, komornik, knez i protovestijar na dvoru bosanskih kraljeva*, Iz srednjovjekovne povijesti Bosne i Huma, Osijek 2002, 183-197.

³ *castellum Sberchyky appellatum in dicto regno nostro Bosne habitum cum omnibus et singulis suis pertinentiis et vtilitatibus quibuslibet; item possessiones Sobrystye, Buczmyryno, Saderdye et Sagoryczani vocatas in districtu Hlywno in partibus Bosne habitas, in cuis et quorum dominio pacific idem Restoye suos ac Medoye fratris carnalis et Nicolai consobrini suorum progenitors ab antiquo perstitisse et seipsos persistere asserit... terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, siluis, nemoribus, montibus vallibus, vineis et vinearum promontoriis, aquis fluuiis, aquarumque decursibus, molendinis ac molendinorum locis...*

⁴ С. Ђирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, Београд 1964, 266; P. Rokai, *Poslednje godine balkanske politike kralja Žigmunda (1435-1437)*, Godišnjak FF u Novom Sadu XII/1 (1969), 101-102; P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, Sarajevo 1981, 176-181; P. Živković, *Počteni vitez Restoje Milohna, komornik, knez i protovestijar na dvoru bosanskih kraljeva*, 190-191.

краља налазили су се његови дворски функционери Твртко Боровинић, Јурај Драгићевић, Владислав Клешић и Рестоје Милохна.⁵

Месец дана касније, 19. јануара 1436. године, краљ Сигисмунд је даровао Рестоја и издао му повељу. Разлоге који су га навели да то уради налазимо у самој повељи - то је урадио због верности коју је Рестоје показао према краљу Твртку II и угарској круни у борби против Турака и побуњеника. На тај начин га је наградио за дотадашњу и придобио за будућу лојалност. Међутим, питање које се природно намеће јесте да ли је угарски краљ даровао само Рестоја Милохну или је на исти начин поступио и са осталим пратиоцима босанског краља. Уколико је даровао само Рестоја, што се може претпоставити на основу познатих извора, питање је зашто је баш њега издвојио међу пратиоцима Твртка II које је могао наградити по истој основи.

Одлука угарског краља да дарује Рестоја Милохну не може се посматрати изоловано, већ се мора довести у везу са целокупном политиком краља Сигисмунда и активностима које је предузимао у то време. То се пре свега односи на његову политику обнављања и јачања одбрамбеног система Угарске, чије јужне границе су биле угрожене од све опаснијих Турака. Стога је један од важних задатака Сигисмундове спољне политике био да обезбеди помоћ и прошири угарски утицај у вазалним државама на Балкану, а тиме и у Босни. У склопу ових активности важну улогу играло је и црквено питање - јужне области Угарске биле су насељене, захваљујући избеглицама из Србије и Влашке, православним становништвом, из Босне су полако продирали богумили, а међу Мађарима је јачало хуситско учење. Да би се успешно одупрео Турцима и створио расположење крсташког рата, краљ Сигисмунд је сматрао да треба да створи верски једнообразну и фанатизовану масу. У томе се ослањао на подршку фрањеваца, који су на његову препоруку 1433. године добили велике привилегије од папе Еугена IV. Врхунац делатности фрањевачког реда пада управо у период 1435-1437. године и везан је за име Јакова Маркијског, викара босанских и мађарских фрањеваца и специјалног изасланика папе Еугена IV у Босни, Србији и Влашкој. Јован Маркијски је важио за непомирљивог борца против јереси због чега је дошао сукоб са босанским фрањевцима, као и са Твртком II који их је узео у одбрану.⁶ Када се децембра 1435. године Твртко II

⁵ Tuertkone Borovinich, palatino regni nostri Bosnae; Georgio filio Dragich; Ladislao filio quondam vajvodae Pauli Klessich, magistro curiae nostrae, et Hristoja de Hlevna, camerario nostro. E. Fermendžin, *Acta Bosnae*, Zagrabie 1892, 151.

⁶ P. Rokai, *Poslednje godine balkanske politike kralja Žigmunda (1435-1437)*, 93-94.

појавио на угарском двору ту се налазио и Јаков Маркијски који је у верским приликама у Босни видео узрок свега зла. У плану је имао да принуди краља Твртка II да у верској политици спроводи политику чврсте руке. За то је успео да заинтересује и краља Сигисмунда, па је босански краљ морао да се пред угарским краљем и државним већем брани од оптужби за јерес. Твртко II је био приморан да 26. јануара 1436. године изда повељу којом је примио босанске фрањевце под своју заштиту и обећао да ће им помагати приликом вршења покрштавања у Босни.⁷

Не зна се да ли је Рестоје Милохна учествовао у пословима везаним за издавање ове повеље краља Твртка II. Ипак, на основу његове активне припадности римокатоличкој цркви, делује могуће да је и он утицао на босанског краља да донесе одлуку о помагању фрањеваца у својој земљи. Сигурно да није без значаја ни то што је повеља краља Твртка II настала свега неколико дана након што је краљ Сигисмунд издао исправу Рестоју Милохни.

Сматрамо да управо у црквеним приликама у Босни треба тражити разлог због којег је краљ Сигисмунд између свих пратилаца босанског краља даровао баш Рестоја. Док је сам краљ Твртко II био нејасних опредељења, а вероватно и остали из његове пратње, Рестоје Милохна је био римокатолик од рођења. Ослањајући се на свој утицајни положај на двору помагао је интересе римокатоличке цркве у Босни. Потврду о његовом црквеном деловању налазимо у папским документима насталим у наредним годинама. Папа Еуген IV доделио је Рестоју 30. септембра 1446. године потпуни опрост због заслуга и помоћи римокатоличкој цркви у Босни и Хуму.⁸ Његов наследник папа Никола V је 8. фебруара 1448. године Рестоја и његове поседе ставио под своју заштиту, наглашавајући да је одмалена био римокатолик међу јеретицима и да је радио на чувању и ширењу римокатоличке вере.⁹ Рестојева верност римокатоличкој цркви и помоћ коју јој је пружао морали су бити познати краљу Сигисмунду и његовом окружењу и сигурно су утицали на одлуку да га награди.

Повеља краља Сигисмунда доноси непознате податке о породици Рестоја Милохне и њеном пореклу. Податак да је Рестоје био из Ливна познат је на основу поменуте повеље краља Твртка II босанским фрањевцима у којој се међу сведоцима наводи Hristoja de Hlevna.¹⁰ У историографској литератури се претпостављало да је Рестојев отац носио име Милохна, што је овом повељом и потврђено.¹¹ Сада сазнајемо и да је

⁷ E. Fermendžin, *Acta Bosnae*, 150-151; P. Rokai, *Poslednje godine balkanske politike kralja Žigmunda (1435-1437)*, 94, 102; P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, 181.

Милохна био из места које је носило име *Vogonynagora*. Место овог назива је непознато, али можемо са сигурношћу тврдити да се налазило у области Ливна, иако се у повељи то изричито не каже. У повељи се наводе и два Рестојева рођака – Медоје и Никола. Док су родбинске везе између Рестоја и Медоја јасне, били су рођена браћа, не може се тачно рећи у каквом степену сродства су били Рестоје и Никола. Никола је обележен термином *consobrinus* који има више значења, али претпостављамо да се највероватније ради о брату од стрица.

Поседи Рестоја Милохне који се помињу у повељи краља Сигисмунда могу се грубо сврстати у две групе. У првој се налази тврђава *Sberchuку* коју је угарски краљ, због напред наведених разлога, даровао Рестоју. Једино што се зна о положају ове тврђаве јесте да се налазила негде у Босни (*in dicto regno nostro Bosne*).¹²

У другу групу спадају поседи *Sobrystye*, *Buczmyryno*, *Saderdye* и *Sagoruczani* који су се одраније налазили у власти Рестојеве породице што је краљ Сигисмунд и потврдио овом повељом. Ови поседи су се налазили у жупи Ливно (*in districtu Hlywno in partibus Bosne*) и углавном их је могуће идентификовати.¹³

⁸ N. Iorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siècle II*, Paris 1899, 420.

⁹ *nobilem virum Restorem, protovestarium Regni Bosne, qui ab ineute etate inter hereticos catholicus preseverans, pro augmento et conservatione fidei catholice plurimum, ut a fidedignis accepimus, laboravit, ipsiusque terras, castra, loca, villas cum eorum incolis et habitatoribus, et bona quelibet ubicumque consistentia, que idem Restor tenet ac possidet, et dante domino in futuram possidebit.* A. Theiner, *Vetera monumenta historica Hungariam sacrum illustrantia II*, Osnabrück 1968, 251

¹⁰ E. Fermendžin, *Acta Bosnae*, 151.

¹¹ P. Živković, *Ekonomsko-socijalne promjene u bosanskom društvu u XIV i XV stoljeću*, 172.

¹² Једна од могућности је да се тврђава *Sberchuку* налазила у жупи Ливно, иако се то у повељи не каже. У том случају могло би се чак и размислити о могућности да се ради о исквареном облику имена Бистричког града.

¹³ О ливанском крају у прошлости погледати: V. Klaić, *Града за топографију и историју Хливанске жупаније и града Хливна*, *Vjesnik HAD NS* 15 (1928), 13-24; M. Petrić, *Geografski i historijski pregled*, *Etnološka i folkloristička ispitivanja u Livanjskom polju*, *GZM (E) NS* 15-16 (1961), 21-30; M. Petrić, *Porijeklo stanovništva*, *Etnološka i folkloristička ispitivanja u Livanjskom polju*, *GZM (E) NS* 15-16 (1961), 31-90; M. Ančić, *Livno – srednjovjekovna županija*, *Kulturno-povijesni vodič Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika* 16, Split 2001; Нажалост, није нам био доступан зборник: *Livanjski kraj u povijesti*, Split-Livno 1994.

Sobrystye – село Забришће постоји и данас и налази се југозападно од Ливна.¹⁴

Viczmutyno – непознато.¹⁵

Saderdye – данас не постоји. Вероватно се ради о селу Забрђу (Забрдију) које се помиње 8. децембра 1400. године у повељи којом је краљ Остоја уступио жупу Ливно и Бистрички град војводи Хрвоју Вукчићу Хрватинићу. Ту се међу племенитим „осидницима ливањским“ помиње **ОУГРЉЪНЪ ИЗЪ ЗАБРЪДИИ**.¹⁶

Sagoryczani - село Загоричани постоји и данас и налази се југоисточно од Ливна.¹⁷ Први пут се помиње у повељи краља Остоје из децембра 1400. године. Међу поседима у жупи Ливно које је краљ Остоја тада даровао војводи Хрвоју били су и Загоричани, односно њихов највећи део, јер је 1/9 села припадала породици Воихнић. Из повеље сазнајемо да је некада 1/3 Загоричана, као и још седам села у жупи Ливно, припадала Воихнићима, али су од те трећине два дела која су некада била у Галешиним и Бубањиним рукама путем одумртна припала босанском краљу.¹⁸ Не знамо тачно шта се десило са поседима Хрвоја Вукчића у ливањској жупи након његове смрти 1416. године. Судаћи према тврдњи Рестоја Милохне део тих посела, односно Загоричани, је дошао у руке његове породице.¹⁹

Податак да су преци Рестоја Милохне имали поседе у ливањској жупи сведочи да су припадали локалном племству, можда чак и некој од

¹⁴ На територији Забришћа налази се неколико средњовековних гробаља. Š. Vešlagić, *Stećci, kataloško-topografski pregled*, Sarajevo 1971, 282; *Археолошки лексикон Босне и Херцеговине 3*, Сарајево 1988, 237, 250. Према попису из 1550. године Забришће је имало 7 кућа; два дела села била су у поседу влаха који су ту били пописани и плаћали влашке обавезе, док су друга два дела била у поседу поседника чифлука који су били пописани на другом месту где су плаћали своје обавезе према спахији. *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, Sarajevo 2007, 68.

¹⁵ У литератури се код Ливна помиње град Бужанин. Погледати: V. Radimsky, *Arheološke crtice*, GZM IV (1892), 223-224.

¹⁶ F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, Vienna 1858, 248.

¹⁷ На територији Загоричана налази се неколико средњовековних гробаља. Š. Vešlagić, *Stećci, kataloško-topografski pregled*, 282-283; *Археолошки лексикон Босне и Херцеговине 3*, 238, 248, 250.

¹⁸ F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 249.

¹⁹ Према попису из 1550. године Загоричани су били влашко село са 15 кућа. Село и мезра Загоричани били су џемат примићура Марка, сина Богавца. *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 64.

породица које су познате из извора.²⁰ Недостатак извора онемогућава да се сазна од када су наведени поседи били у њиховим рукама. Према тврдњи коју је Рестоје изнео краљу Сигисмунду његова породица је ове поседе имала од давнина (*ab antiquo*), али не треба одбацити ни могућност да је овим изразом, односно наглашавањем старине, желео себи дати већи значај.

²⁰ О властеоским породицама у Ливну погледати: V. Klaić, *Građa za topografiju i historiju Hlivanjske županije i grada Hlivna*, 24; P. Anđelić, *Povelja kralja Dabiše Čubranovićima i velikaški rod Hlivnjana*, GZM (A) NS 38 (1983), 133-143; I. Jurković, *Vrhrički i Hlivanjski plemeniti rod Čubranića do sredine 15. stoljeća*, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne znanosti HAZU 24 (2006), 25-69.

Srđan Rudić

**SOME NEW DATA ON RESTOJE MILOHNA
(Summary)**

Sigismund, King of Hungary, issued on the 19th of January 1436 a charter to the Bosnian lord Restoje Milohna as the demonstration of his uttered loyalty expressed to the Bosnian King and the Hungarian Crown, and also due to his merits and a courageous conduct during the conflict with the Turks and the mutineers. The charter was composed at the time when the Bosnian King found himself in Hungary, together with his royal accompaniment, including Restoje as well. Restoje's affiliation to the Roman Catholic Church played an important role on the occasion of the issuance of this charter. The forementioned charter presents some data which circumstantially enhance our recent knowledge concerning Restoje Milohna and his family. We discover that Restoje's father Milohna came from the place called Bogonynagora; as well as the fact that Restoje had a blood brother named Medoje and a cousin Nicolas, who was ostensibly his first cousin. King Sigismund donated by means of this charter the castellum Sberchyky situated in Bosnia to Restoje, including the estates Sobrystye, Buczmyryno, Saderdye and Sagoryczani in the Livno district, located in Bosnia likewise. Restoje claimed that the properties in the Livno district had been in the possession of his family from the ancient times, and that he and his cousins Medoje and Nicolas had been in the possession of those by the time of the issuance of the charter.

Keywords: Restoje Milohna, Sigismund, Livno, Bosnia.